

min blijkt uit ander onderzoek naar de ontwikkeling van de huurprijzen in deze tijd, dat er ook forse stijgingen in de huren van vergelijkbare woningen konden worden waargenomen. Zo constateerde Wagenaar dat de huren in Amsterdam na 1870 omhoogschoten³⁹⁾ en nam Van Zanden een dergelijke ontwikkeling voor het gehele land waar.⁴⁰⁾ Ook De Vries had dit geconcludeerd, hoewel zijn stijging, waarschijnlijk door het meetellen van de gegevens ten plattelande, minder fors was.⁴¹⁾ Tenslotte werd nog geconstateerd dat vanaf het begin van de jaren zeventig de veilingprijzen van het onroerend goed opliepen, met een top in de jaren 1875-1885.⁴²⁾

Ondanks het feit dus dat uit mijn steekproef niet direct geconcludeerd kan worden dat de huren van de Rotterdamse gezins-
hoofden in de periode 1880-1892 met bijna 20 procent stegen, lijkt de stijging van de huren na 1870 onomstreden. Daarom zal er bij een eventueel onderzoek op basis van de huurwaarden een correctie moeten worden uitgevoerd voor de stijging van de huren.

2. Daarnaast zullen in 1892 de diverse gegevens van de plaatselijke directe belasting succesvol moeten worden gekoppeld. Vanaf dat jaar gold het zuivere inkomen als grondslag voor de aanslag. Dit inkomen werd bepaald op grond van de inkomsten uit roerende en onroerende goederen, beroep of bedrijf benevens de periodieke uitkeringen en andere inkomsten. Dit was een breuk met de bestaande berekening van de aanslag. Weliswaar bleven de grondslagen materieel van aard, maar wie ooit een blik geworpen heeft in de 'Stukken van en betreffende de commissie uit de ingezetenen tot voorlichting van burgemeesters en wethouders bij het opmaken van de kohieren van de inkomstenbelasting' weet dat de wijziging geenszins een sinecure was.⁴³⁾ Om niet gedwongen te zijn de onderzoeksperiode te moeten beperken tot het tijdvak 1877-1892, zullen de diverse gegevens van de plaatselijke directe belasting in 1892 moeten worden gekoppeld.

Wie zich door deze moeilijkheden laat afschrikken, moet beseffen dat de problemen bij het gebruik van de gegevens van de 'Opgaven' of de kohieren minstens even groot zijn. De daarin vermelde huurwaarden stegen evenzeer, terwijl de kans op een succesvolle koppeling in 1896 eerder kleiner lijkt. In ieder geval wordt het tijd dat de historicus opstaat die de plaatselijke directe belastingen exploreert voor het onderzoek naar de welvaartsont-